

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น
**Factors related to alcohol drinking behaviors among high
school students in Mueang Khon Kaen Municipality**

เทพไทย โชตชัย¹ และ สราญ มันทาพันธ์²

วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น¹

โรงพยาบาลเวียงเก่า²

Tepthai Chotchai¹ and Sarayu Multaphun²

Sirindhorn College of Public Health, Khon Kaen, Thailand¹,

Wiangkao Hospital, Thailand²

Corresponding Author; Email: tepthaichott@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวางนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความชุกของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ จำนวน 333 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Multiple logistic regression

ผลการวิจัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 48.0 เป็นเพศชาย ร้อยละ 36.3 เพศหญิง ร้อยละ 63.7 อายุเฉลี่ยที่เริ่มดื่ม 13.8 ปี (S.D. = 0.84) อายุน้อยที่สุดที่เริ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 10 ปี โดยพบว่ามี 4 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การสูบบุหรี่ (OR_{adj} = 4.33, 95% CI ของ OR = 1.83 – 10.23) การไม่มีความสุขในชีวิต (OR_{adj} = 2.34,

* ได้รับความเห็นชอบ: 2 ธันวาคม 2562; แก้ไขบทความ: 25 ธันวาคม 2562; ตอรับตีพิมพ์: 26 ธันวาคม 2562

Received: December 2, 2019; Revised: December 25, 2019; Accepted: December 26, 2019

95% CI ของ OR = 1.36 – 4.01) การเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนน้อย ($OR_{adj} = 2.23$, 95% CI ของ OR = 1.38 – 3.59) และทัศนคติเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ไม่ถูกต้อง ($OR_{adj} = 2.01$, 95% CI ของ OR = 0.17 – 3.39) ตามลำดับ

คำสำคัญ: พฤติกรรม; การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์; นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

Abstract

This cross-sectional descriptive research aimed to investigate prevalence and factors related to alcohol drinking behaviors among high school students in Meuang District Municipality. The 333 populations were selected by stratified random sampling method, collected by self-questionnaires and analyzed by frequency, percentage, mean, minimum, maximum, standard deviation and Multiple logistic regression.

The research found that the prevalence of alcohol consumption was 48%, 36.3% male, 63.7% female, average age was 13.8 years (S.D. = 0.84). The earliest age to start drinking alcohol was 10 years. Four significant factors associated with alcohol drinking behaviors were identified as follow, tobacco using ($OR_{adj} = 4.33$, 95% CI of OR = 1.83 – 10.23), unhappiness in life ($OR_{adj} = 2.34$, 95% CI of OR = 1.36 – 4.01), less activity at school ($OR_{adj} = 2.23$, 95% CI of OR = 1.38 – 3.59), and poor attitude on alcohol consumption behaviors ($OR_{adj} = 2.01$, 95% CI of OR = 0.17 – 3.39), respectively.

Keywords: Behaviors; Alcohol Drinking; High School Students

บทนำ

จากรายงานการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ขององค์การอนามัยโลก พบว่าปี 2557 มีประชากรทั่วโลกมากถึงร้อยละ 38 ดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำ เมื่อจำแนกเป็นกลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มอายุที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุดคือวัย 15 ปี (WHO, 2014 : 3) ซึ่งการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่งผลให้ป่วยเป็นโรคต่างๆมากกว่า 60 โรค ก่อให้เกิดความสูญเสีย

ทางสุขภาพร้อยละ 5.9 ของภาวะโรคทั่วโลก เช่น กล้ามเนื้อหัวใจตีบ ภาวะอาหารอักเสบ โรคตับแข็ง โรคเลือดออกในสมอง ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจล้มเหลว และโรคมะเร็ง ภาวะอาหาร (Bundit Sornpaisarn et al., 2008 : 45) การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังทำให้ร่างกายทรุดโทรม ไม่สามารถที่จะปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้อย่างเต็มที่ บกพร่องในด้านการเรียน มีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย ฟุ้งซ่าน หงุดหงิด เกิดภาวะซึมเศร้า วิตกกังวล และส่งผลต่อการเป็นโรคจิต ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนทั่วโลกเสียชีวิตในแต่ละปีมากถึง 2.5 ล้านคน อีกทั้งยังก่อให้เกิดความสูญเสียต่อสุขภาพ ครอบครัวและสังคม แม้การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะก่อให้เกิดความสูญเสียต่อสุขภาพ แต่ประชากรทั่วโลกยังคงดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากถึง 2,000 ล้านคน หรือ 1 ใน 3 ของประชากรโลก ซึ่งการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพอันดับต้นๆ ที่ก่อให้เกิดให้เกิดการสูญเสียชีวิตในเพศชายถึง ร้อยละ 8.6 ของการเสียชีวิตทั้งหมด และเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรร้อยละ 90 และเมื่อประเมินเป็นความเสียหายทางเศรษฐกิจ มีมูลค่าสูงถึง 1.51 แสนล้านบาท หรือ ร้อยละ 1.97 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (WHO, 2014 : 12)

การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทยในรอบ 40 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2504-2547) มีอัตราที่สูงขึ้นถึง 33 เท่าตัวและมีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในภาพรวมทุกประเภทอยู่ในอันดับที่ 40 ของโลก การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป โดยเฉลี่ยมีการดื่มแอลกอฮอล์คิดเป็น 7.1 ลิตรของแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ต่อคนต่อปี หรือเท่ากับมีการดื่มสุรากลั่นประมาณ 18 กลม เบียร์ 61 ขวดใหญ่ และ ไวน์ 1 ขวดรวมกัน พบว่าคนไทยดื่มเบียร์มากที่สุด รองลงมาเป็นสุรากลั่น และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในกลุ่มของผู้หญิง ประเทศไทยเราเคยติดอันดับ 5 มาก่อน แต่ล่าสุดขึ้นมาเป็นอันดับ 4 ของโลก มีการดื่มแอลกอฮอล์คิดเป็น 4.5 แก้วช็อต (13.5 ออนซ์ หรือ 405 มล.) ต่อสัปดาห์ และครองอันดับ 3 ของเอเชีย รองจากญี่ปุ่น-เกาหลี ซึ่งจากการสำรวจพบว่ามีการดื่มหน้าใหม่เกิดขึ้นมากกว่า 2.5 แสนคน ส่วนใหญ่นักดื่มเหล่านี้ คือกลุ่มเด็กและเยาวชน พบว่าเริ่มหัดดื่มครั้งแรก เฉลี่ยเมื่ออายุ 14 ปี โดยเฉพาะวัยรุ่นเพศชายมีอัตราการดื่มสูงกว่าเพศหญิงประมาณ 4 เท่า จากการสำรวจพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ปี 2556 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2557 พบว่ามีอัตราการดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 31.5 เป็นร้อยละ 32.3 เมื่อแยกตามภูมิภาค พบว่าจังหวัดทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนของผู้ดื่มแอลกอฮอล์สูงกว่าภาคอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญ โดยในรายงานสำรวจพบว่า 3 จังหวัดที่มีประชากรเยาวชน (อายุระหว่าง

15-19 ปี) ต้มแอลกอฮอล์มากที่สุด คือ พะเยา ร้อยละ 30.4 แพร่ ร้อยละ 30 และเชียงราย ร้อยละ 25.8 โดยพบว่าขอนแก่นอยู่อันดับที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 24.1

จากการศึกษาข้อมูลสาเหตุที่สำคัญต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กมัธยมต้น พบว่ามีหลายปัจจัย ทั้งปัจจัยภายในตัวบุคคล ปัจจัยสิ่งนอกบุคคล และปัจจัยด้านทัศนคติต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปัจจัยภายในตัวบุคคล อาทิเช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เด็กนักเรียนมัธยมต้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ต่ำกว่าผู้ที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (Salinthip Kophonrat, 2015 : 132-146) การมีเป้าหมายของชีวิต เมื่อบุคคลรู้ถึงเป้าหมายแนวทางการปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จแล้ว บุคคลจะยอมรับว่าเป้าหมายเป็นสิ่งที่เต็มใจที่จะทำ การยอมรับเป้าหมายถือได้ว่าเป็นความตั้งใจเข้าสู่พฤติกรรมที่จำเป็นสำหรับความสำเร็จของเป้าหมายนั้น ดังนั้นหากวัยรุ่นมีเป้าหมายชีวิตที่ดี ย่อมทำให้ลดโอกาสเสี่ยงที่จะมีพฤติกรรมเสี่ยง ต่าง ๆ ที่จะทำให้ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายนั้น ๆ ได้ และการมีคุณค่าในตนเอง บุคคลที่รับรู้ถึงคุณค่าในตนเองสูงจึงมีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมเสี่ยงน้อยกว่าบุคคลที่รับรู้ถึงคุณค่าในตนเองต่ำ (Maldonado et al, 2008 ; 143) ส่วนปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนมัธยมต้น พบว่าเยาวชนที่มีเพื่อนสนิทดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ จะทำให้มีโอกาสดื่มตามเพื่อน (Uthaitip Chanpen, 2011) เนื่องจากเพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน ด้านครอบครัวพบว่า การมีสมาชิกในครอบครัวดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น ทำให้เยาวชนสามารถดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่ายขึ้น ผ่านการยืมเงินจากพ่อแม่ การดื่มร่วมวงกับคนในครอบครัว หรือ เด็กนักเรียนที่มีพ่อแม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จะทำให้เด็กดื่มตามไปด้วย สถานภาพสมรสของบิดามารดา ลักษณะการพักอาศัย และระเบียบของโรงเรียน ก็มีผลต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กนักเรียน (Thaksaphon Thamrangsri et al., 2013 : 28 ; Andresson et.al., 2009 : 78) รวมถึงปัจจัยทางด้านทัศนคติ พบว่า นักเรียนที่มีทัศนคติเห็นด้วยต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีโอกาสเสี่ยงต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็น 1.94 เท่า ของนักเรียนที่มีทัศนคติไม่เห็นด้วยต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปัจจัยทั้งหมดที่กล่าวมานี้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การศึกษาที่ผ่านมาของ (Suratsawadee Panomkaen, 2011 : 1-127) พบว่าในปี 2554 จังหวัดขอนแก่น มีเด็กวัยรุ่นที่เคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 38.80 เป็นเด็ก

นักเรียนชายร้อยละ 45.30 เป็นเด็กนักเรียนหญิงร้อยละ 57.40 ระดับการดื่มแบบความเสี่ยงต่ำร้อยละ 14.02 แบบเสี่ยงร้อยละ 7.79 แบบอันตรายร้อยละ 3.82 แบบติดร้อยละ 3.26 กลุ่มตัวอย่างเคยมีพฤติกรรมรุนแรงร้อยละ 48.60 และข้อมูลที่น่าเป็นห่วงที่สุดหรือการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของนักดื่มหน้าใหม่หรือเยาวชนนักดื่มที่อายุน้อย ที่มากถึงประมาณ 2.6 แสนคนในแต่ละปี กลุ่มวัยรุ่นซึ่งเป็นเด็กมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นกลุ่มวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น อยากรอง ชอบความตื่นเต้นสนุกสนานท้าทาย ต้องการเป็นที่ยอมรับจากผู้ใหญ่และเพื่อน ทำให้เด็กนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมีการแสดงออกอย่างมากโดยขาดการยับยั้งชั่งใจตนเอง ขาดการไตร่ตรองให้รอบคอบ ขาดทักษะในการแสดงออกที่ถูกต้องเหมาะสม (Uthaitip Chanpen, 2011) สาเหตุส่วนใหญ่ที่ก่อให้เกิดจากการที่กลุ่มวัยรุ่นที่มีความคิดเห็นเชิงบวกเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มองว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ใช่สิ่งเสพติด หรือเป็นเครื่องดื่มที่มีอันตรายร้ายแรง จึงทำให้มีแนวโน้มที่จะบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น ชายที่มีอายุ 11-20 ปี มีการรวมกลุ่มกันดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับกลุ่มเพื่อน โดยมีการเก็บเงินเพื่อใช้ในการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ วัยรุ่นชายมีพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำทุกวัน และทำให้มีผลกระทบที่ตามมา คือ เยาวชนมีพฤติกรรมความรุนแรงหลังการดื่มได้บ่อย เช่น การทะเลาะวิวาท การข่มขืน การลักขโมย อุบัติเหตุ การตั้งครุภักก่อนวัยอันควร เหตุผลเหล่านี้จึงเป็นตัวสะท้อนว่าปัญหาแอลกอฮอล์เป็นสิ่งที่บ่อนทำลายอนาคตของสังคมไทย ตัวอำเภอเมืองขอนแก่นเป็นเมืองที่เจริญ ทันสมัย มีการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่าย มีสิ่งดึงดูดความสนใจส่งผลต่อความอยากรู้อยากลองของวัยรุ่น อาทิเช่น ผับ บาร์ ร้านอาหาร คอนเสิร์ต จนเป็นเหตุให้เกิดการขาดสติยับยั้งชั่งใจในวัยรุ่น การแก้ปัญหาจึงไม่ใช่แค่เรื่องของวัยรุ่นแต่เป็นปัญหาของสังคมทุกภาคส่วนที่ต้องช่วยกันแก้ไข ปัญหา จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นการศึกษาความชุกของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น จึงมีความสำคัญ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวจะเป็นข้อมูลสำคัญที่สะท้อนให้เห็นข้อเท็จจริงทางด้านปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ และได้แนวทางป้องกันพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนมัธยมศึกษาต้นตรงตามสภาพการณ์จริง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความชุกของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่นที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวน 1,225 คน (Office of the Basic Education Commission (OBEC), 2017 : 18) การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Hsieh et al., 1998 : 184) เสนอแนะให้ใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่าง ดังนี้

$$n = \frac{P(1-P)[Z_{1-\alpha} + Z_{1-\beta}]^2}{[B(1-B)(P_0 - P_1)]^2}$$

เมื่อ P คือ $(1-B)P_0 + BP_1$ หรือ คือ สัดส่วนของคนที่ยืมแอลกอฮอล์ โดย P มีค่าอยู่ระหว่าง 0-1 หาได้จากการทบทวนวรรณกรรมหรือประมาณการอย่างมีเหตุผล (Educatе Guess)

P_0 คือ สัดส่วนของคนที่ยืมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ≥ 3.00 ($Y=1 \mid X=0$) มีค่าเท่ากับ 0.49

P_1 คือ สัดส่วนของคนที่ยืมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา < 3.00 ($Y=1 \mid X=1$) มีค่าเท่ากับ 0.69

B คือ สัดส่วนของคนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา < 3.00 มีค่าเท่ากับ 0.76

ค่า P_0, P_1 และ B ได้จาก (Mantana Khondok, 2012 : 23)

$Z_{1-\alpha}$ คือ ค่ามาตรฐานจากการแจกแจงปกติมาตรฐานที่ระดับความเชื่อมั่น 95%
 $\alpha = 0.05$ มีค่าเท่ากับ 1.96

$Z_{1-\beta}$ คือ ค่ามาตรฐานจากการแจกแจงปกติมาตรฐาน $\beta = 0.20$ มีค่าเท่ากับ 0.84
วิธีการคำนวณ

$$P = (1 - 0.76)0.49 + (0.49 \times 0.69)$$

จะได้ค่า P มีค่า 0.45 แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{P(1-P)[Z_{1-\alpha} + Z_{1-\beta}]^2}{[B(1-B)(P_0 - P_1)^2]}$$

$$\text{แทนค่า} = \frac{0.45(1-0.45)(1.96+0.84)^2}{0.76(1-0.76)(0.49-0.69)^2}$$

จะได้ขนาดตัวอย่าง เท่ากับ 250 คน เนื่องจากตัวแปรอิสระของผู้วิจัยมีมากกว่าหนึ่งตัวแปร มีลักษณะในตัวแบบ Multivariable Logistic Regression จึงมีการปรับแก้ทึพลของความสัมพันธระหว่างตัวแปรอิสระ ด้วยค่า Variance Inflation Factor (VIF) ซึ่งมีค่าเท่ากับ $\frac{1}{(1-\rho_{1,2,3,\dots,\rho}^2)}$

เมื่อตัวแปร X_1 เป็นตัวแปร แบบ Dichotomous กับตัวแปร X_2, X_3, \dots, X_p โดยการวิเคราะห์จากสมการ logistic regression (Hosmer and Lameshow, 2000 : 247) โดยประมาณค่า ρ^2

$$n_\rho = \frac{n_1}{(1-\rho_{1,2,3,\dots,\rho}^2)}$$

เมื่อ n_1 คือ จำนวนตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณด้วยสูตรโลจิสติคอย่างง่าย

n_p คือ จำนวนตัวอย่างที่ต้องการหลังจากการปรับปรับค่า ρ

ρ คือ

ρ	0.1	0.2	0.3	0.4	0.5	0.6	0.7	0.8	0.9
n_p	252	260	274	298	333	391	490	694	1316

ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมคือ 10 เท่า ของจำนวนตัวแปรอิสระ ซึ่งผู้วิจัยมีตัวแปรอิสระทั้งหมด 31 ตัวแปร แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างต้องไม่น้อยกว่า 310 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ค่า $\rho = 0.5$ ในการแทนค่าในสูตร เนื่องจากแทนค่าในสูตรแล้วได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมที่สุด จึงสรุปได้ว่ามีกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 333 คน

2. การสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีในการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับสลากจากบัญชีรายชื่อโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น ทั้งหมด 15 โรงเรียน สุ่มมาได้ 1 โรงเรียน

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามขนาดจำนวนนักเรียนของแต่ละระดับชั้นการศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น

ขั้นที่ 3 จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยเขียนชื่อและรหัสนักศึกษาของทุกคนลงในสลากแต่ละใบใส่ลงไปในกล่อง และแยกกล่องออกเป็น 3 กล่องตามชั้นปี จากนั้นนำกล่องมาเขย่า แล้วจึงเลือกหยิบขึ้นมาทีละใบจนครบตามจำนวนที่ต้องการ จนได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 333 คน โดยมีขนาดตัวอย่างชั้นปีที่ 1 จำนวน 109 คน ขนาดตัวอย่างชั้นปีที่ 2 จำนวน 136 คน และขนาดตัวอย่างชั้นปีที่ 3 จำนวน 88 คน

เมื่อได้ขนาดตัวอย่างที่ชัดเจนแล้วผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือราชการเพื่อประสานกำหนดวัน เวลาในการขอความร่วมมือเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการเก็บข้อมูลตามที่นัดหมายในเดือนมกราคม 2562 โดยการสร้างสัมพันธภาพกับกลุ่มตัวอย่างทุกคน โดยขอคำยินยอมก่อนทำการวิจัยผ่านผู้ปกครองและตัวนักเรียนด้วยทุกคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการศึกษางานวิจัย เอกสารและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีอิทธิพลสามทาง (The Triadic Influence Theory) ของ (Flay and Petraitis, 1994 : 462) และพัฒนาตามกรอบแนวคิดงานวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ผลการเรียน เงินที่ได้มาโรงเรียน(ต่อวัน) อาชีพหลักของบิดามารและผู้ปกครอง การพักอาศัย สถานภาพสมรสของบิดามารดา การมีเป้าหมายในชีวิต มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิดและแบบปลายปิด รวมจำนวนข้อคำถาม 9 ข้อ โดยข้อคำถามปลายปิด 6 ข้อ และข้อคำถามปลายเปิด 3 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ประกอบด้วยข้อมูลการดื่ม ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยใช้แบบสอบถามของ “Health Behavior In School Age Children” (HBSC 1997/1998) นำมาประยุกต์และปรับปรุงให้สอดคล้องกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมีจำนวนข้อคำถาม 26 ข้อ ได้แบ่งเกณฑ์การ

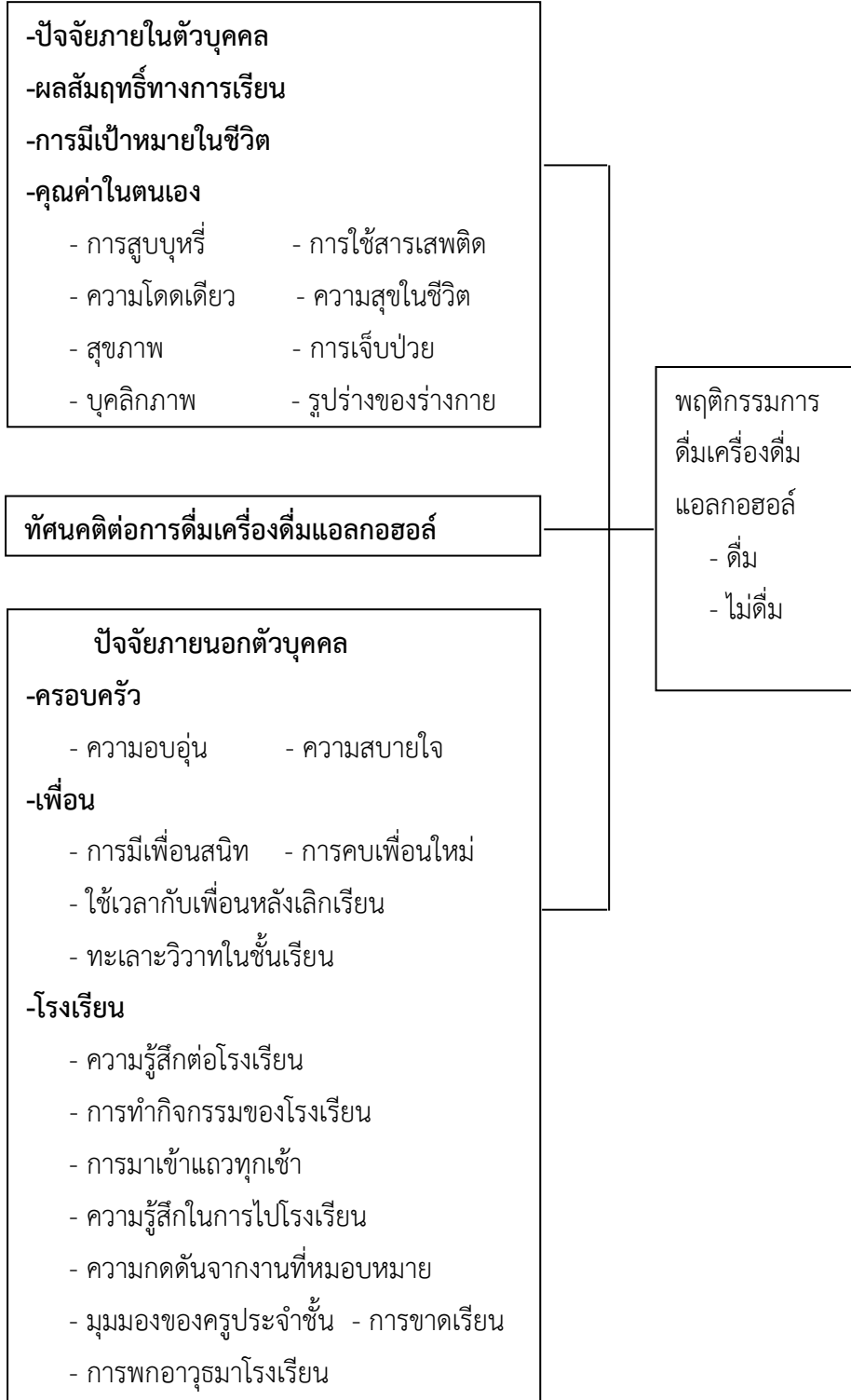
ให้คะแนนออกเป็น 2 ส่วนโดยมีระดับคะแนน เป็น 1 กับ 0 ประกอบไปด้วยข้อคำถาม 2 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านภายในตัวบุคคล ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล

ส่วนที่ 4 ทศนคติต่อการตี๋มเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์เป็นการวัดความเชื่อ ความรู้สึ๋ก ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการตี๋มเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ พัฒนาคขึ้นโดยผู้วิจัยเอง จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยข้อคำถาม 12 ข้อ มีลักษณะเป็นข้อคำถามเชิงบวก ลักษณะมาตรวัดเป็นแบบลิเคิร์ต (Likert scales) แบ่งออกเป็น 4 ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เป็นข้อคำถามเชิงบวกทั้งหมด เกณฑ์การให้คะแนนเมื่อผู้ตอบระบุไม่เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง อย่างน้อย 1 ข้อ จะสรุปว่ามีทศนคติไม่ถูกต้อง ให้เป็น 1 ส่วนคำตอบอย่างอื่นจะสรุปว่ามีทศนคติที่ถูกต้อง ให้เป็น 0

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกาตี๋มเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ ใช้สถิติอนุมาน ได้แก่ Multiple logistic regression ผลจากการวิเคราะห์นำเสนอด้วยค่า Crude และ Adjusted OR 95% ช่วงเชื่อมั่นของ OR และ p-value ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และงานวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น เลขที่ HE 611016

5.กรอบแนวคิดในการวิจัย



ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมดจำนวน 333 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 60.4 อายุเฉลี่ย 13.6 ปี (S.D.=0.89) กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ร้อยละ 32.7, 40.8, 26.5 ตามลำดับ เงินที่ได้มาโรงเรียนต่อวันเฉลี่ย 78.7 บาท (S.D.=22.94) ส่วนใหญ่บิดาประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 32.4 ส่วนใหญ่มารดาประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ ร้อยละ 30.0 ปัจจัยด้านภายในตัวบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (GPA) น้อยกว่า 3.00 ร้อยละ 21.3 มีเป้าหมายในชีวิต ร้อยละ 95.5 ความซุกซนของการตีมีเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างเคยตีมีเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ ร้อยละ 48.0 และไม่เคยตีมี ร้อยละ 52.0

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตีมีเครื่องตีมีแอลกอฮอล์

จากผลการวิเคราะห์ตัวแปรเดียว (Crude analysis) พบว่าตัวแปรการสูบบุหรี่ การไม่มีความสุขในชีวิต ความไม่สบายใจในการพูดคุยกับคนรอบข้าง การเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนน้อย ทักษะคติเกี่ยวกับเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ที่ไม่ถูกต้อง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตีมีเครื่องตีมีแอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value}<0.05$) (ตารางที่ 1)

ผลการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวด้วยวิธีการถดถอยโลจิสติก (Multiple logistic regression) พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตีมีเครื่องตีมีแอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) ได้แก่ การสูบบุหรี่ ($OR_{adj} = 4.33, 95\% CI = 1.83 - 10.23$) การไม่มีความสุขในชีวิต ($OR_{adj} = 2.34, 95\% CI = 1.36 - 4.01$) การเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนน้อย ($OR_{adj} = 2.23, 95\% CI = 1.38 - 3.59$) และทักษะคติเกี่ยวกับเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ที่ไม่ถูกต้อง ($OR_{adj} = 2.01, 95\% CI = 01.17 - 3.39$) (ตารางที่ 2)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า มีอยู่ 4 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตีมีเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่ การสูบบุหรี่ การไม่มีความสุขในชีวิต การเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนน้อย และทักษะคติที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ โดยพบว่า ในคนที่สูบบุหรี่นั้นจะมีความเสี่ยงต่อการตีมีเครื่องตีมีแอลกอฮอล์สูง

เป็น 4.33 เท่าของคนที่ไม่สูบบุหรี่ และปัจจัยการมีความสุขในชีวิต โดยคนที่ระบุในชีวิตไม่มีความสุขเลยจะมีความเสี่ยงต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูงเป็น 2.34 เท่าของคนที่มีชีวิตมีความสุขดี เช่นเดียวกับปัจจัยการที่นักเรียนที่ไม่มีการทำกิจกรรมต่างๆ กับเพื่อนที่โรงเรียนหรือมีกิจกรรมน้อย พบว่ามีความเสี่ยงต่อการดื่มสูงเป็น 2.23 เท่าของคนที่มีการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ ที่โรงเรียนเสมอๆ ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ บ่งชี้ว่านักเรียนคนดังกล่าวเป็นคนที่มีความเสี่ยงการแยกตัวเพียงลำพัง ไม่มีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ซึ่งเสี่ยงที่จะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ (Feldstein and Miller, 2006 : 638) นักเรียนบางคนมีความเครียดซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งความทุกข์ ทำให้เราไม่มีความสุข อีกทั้งคุณสมบัติของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถทำให้ผู้ดื่มเกิดความรู้สึกลึบคล้อย ลืมความทุกข์และเกิดความคิดคะนอง ทำให้ในหลายๆ ครั้งการดื่มเพื่อลดทุกข์หรือเพิ่มความสุขจึงเป็นเหตุผลอย่างหนึ่งของผู้ดื่ม และยังเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้มีการดื่มอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ นักเรียนจึงอาจจะมีโอกาสดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้มากขึ้น (Nualnong et al., 2014 : 1449) รวมทั้งธรรมชาติของเด็กวัยรุ่นซึ่งเป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างรวดเร็ว รวมไปถึงอิทธิพลของสังคมและสิ่งแวดล้อมทำให้เด็กวัยรุ่นมีพฤติกรรมเสี่ยงที่ทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพจากความต้องการความตื่นเต้น ความท้าทาย จึงทำให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากรอง รวมทั้งต้องการทำตัวให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนหรือกลุ่ม จึงอาจมีการทดลองดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ หรือการใช้สารเสพติด ซึ่งพบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาของ (Uthaitip Chanpen, 2011 : 174) (Siwhuay Saelim et al., 2017 : 25) (Siraprapha Manklang and Nitchatorn Panomai, 2014 : 67)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้ปกครอง สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นเพื่อให้นักเรียนกลุ่มนี้ได้ตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตลอดจนหาแนวทางในการดูแลป้องกัน และช่วยเหลือนักเรียนที่มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และสูบบุหรี่ รวมถึงการจัดกิจกรรมรณรงค์การป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนในสถานศึกษา การส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในโรงเรียนให้มากขึ้น เนื่องจากพลังจากการทำกิจกรรมจะเป็นประโยชน์ต่อตัว

นักเรียนเอง ต่อชุมชนและสังคม กิจกรรมได้แก่ การออกกำลังกาย เล่นกีฬา สันทนาการ ทำให้ห่างไกลจากยาเสพติดและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เป็นอย่างดี การจัดกิจกรรมอย่างจริงจัง มีกฎระเบียบที่เข้มงวดและมีบทลงโทษ พร้อมทั้งมีทางเลือกให้ทำกิจกรรมอย่างอื่นที่ชอบด้วย เช่น การเล่นเกม เป็นต้น จะเป็นการเสริมแรงให้นักเรียนกลุ่มนี้มีพฤติกรรมละเว้นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ หรืออีกนัยหนึ่งคือมีแนวโน้มที่จะไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั่นเอง อีกทั้งควรมีที่ปรึกษาให้คำแนะนำเกี่ยวกับโทษของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อช่วยเหลือคนที่ดื่มให้เลิกดื่ม เป็นการปลูกจิตสำนึกและปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยชี้ให้เห็นถึงผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่จะเกิดขึ้นทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบของโปรแกรมเพื่อป้องกันหรือลดพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักเรียนกลุ่มนี้ รวมทั้งการพัฒนาโปรแกรมรูปแบบการเสริมสร้างทัศนคติ การรับรู้ผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และแรงสนับสนุนทางสังคมต่อการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเปรียบเทียบกับนักเรียนกลุ่มอื่นหรือในพื้นที่ต่างกัน เช่น นักเรียนในสถานศึกษาและในชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น ได้องค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนให้เห็นข้อเท็จจริง รวมถึงสถานการณ์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักเรียนกลุ่มนี้ว่ามีอยู่ในสัดส่วนที่สูงเกือบร้อยละ 50 รวมทั้งพบว่า มีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ในนักเรียนกลุ่มนี้ ได้แก่ การสูบบุหรี่ การไม่มีความสุขในชีวิต การเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนน้อย และทัศนคติที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวเป็นข้อมูลสำคัญที่จะใช้เป็นแนวทางในการป้องกันพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นได้ตรงตามสภาพการณ์จริง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและพัฒนาแนวทางในการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อไป

References

- Andresson S. et.al. (2009). *Monitoring Alcohol and Alcohol Related Problems in Sweden*. Online. Retrived Jan 5 2019. From: <https://doi.org/10.1177/009145090903600316>.
- Bundit Sornpaisarn et al. (2008). *Status report on alcohol and health 2008*. Nonthaburi; Centre for Alcohol Studies.
- Feldstein E.S., Miller,W.R. (2006). Substance use and risk-taking among adolescents. *Journal of Mental Health*, 15(6), 633-643.
- Flay B. and Petraitis J.. (1994). *The Theory of Thriadic Influence*. New York: Jossey-Bass.
- Hosmer, D.W. and Lemeshow, S. (2000). *Applied logistic regression. 2nd Edition*, John Wiley & Sons, Inc., New York. doi10.1002/0471722146.
- Hsieh et al. (1998). *A simple method of sample size calculation for linear and logistic regression*. Online. Retrived December 4 2018. From: [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-0258\(19980730\)17:14<1623](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-0258(19980730)17:14<1623).
- Maldonado et al. (2008). *Psychiatric Care of the Medical Patient*. Oxford University Press.
- Mantana Khondok. (2012). Factors related to the early stage of alcohol drinking among male students at lower secondary schools, Bangnumprio district, Chachoengsao province. *The Public health journal of Burapha University*, 7(1), 19-32.
- Nualnong W. et al. (2014). The influence of protective and risk factors in individual, peer and school domain on Thai adolescents' alcohol and illicit drug use: A survey. *Addict Behav*, 39(1), 1447-51.
- Office of the Basic Education Commission (OBEC). (2017). *Secondary Educational regional information base*. Online. Retrived March 2 2018. From : https://en.wikipedia.org/wiki/Office_of_the_Basic_Education_C ommission.
- Salinthip Kophonrat. (2015). Factors related to problematic drinking among Male Vocational Students, Chon Buri Province. *Journal of Nursing Science Chulalongkorn University*, 27(2), 132-146.
- Siraprapha Manklang and Nitchatorn Panomai. (2014). Behaviors and Influencing Factors on Alcohol Drinking among Youths Living in Military Camp, Nakhonratchasima Province, *KKU Journal for Public Health Research*. Vol.7 No.1 January - April 2014 7(1), 67-72.
- Siwhuay Saelim et al. (2017). Factors Related to Alcohol Drinking Behavior of Adolescents. *Songklanagarind Journal of Nursing*, 37(3), 25-36.
- Suratsawadee Panomkaen. (2011). *The relationship between alcohol consumption behavior and violent behavior of secondary adolescebt in Muang District Khonkaen Province*. Graduate School: Nursing. Khonkean University.

- Thaksaphon Thamrangsri et al., (2013). *Alcohol consumption situation and impact on Thailand 2013*. Nonthaburi; Centre for Alcohol Studies.
- Uthaitip Chanpen. (2011). *Factors influencing problematic drinking among adolescents in Khonkaen Province*. Graduated School: Nursing. Khonkean University.
- World Health Organization. (2014). *Global status report on alcohol and health 2014. Attaining the nine global non-communicable diseases targets;a shared responsibility. Online*. Retrived November 4 2018. From: www.who.int/substance_abuse/publications/global_alcohol_report/msb_gsr_2014_1.pdf?ua=1.